

Tadeusz Baranowski, Robert Żukowski

KALISZ

Archeologia użytkowa
Public archaeology

Kalisz w 2010 r. obchodził symboliczny jubileusz 1850 lat istnienia. Obchody tej rocznicy, pod nazwą Kalisia 18,5, opierały się na współpracy Miasta z archeologami, którzy od wielu lat przyczyniają się do utrwalenia w świadomości obywateli poczucia historyczności miejsca ich zamieszkania. Od samych początków Instytutu czynił to Krzysztof Dąbrowski, założyciel Stacji Archeologicznej w Kaliszu.

Starożytne korzenie i metryka „najstarszego z polskich miast”, wystawiona mu w XV w. przez Jana Długosza, na podstawie mapy Klaudiusza Ptolemeusza (II w. n.e.), sprawiły że postanowiono odtworzyć rzymski wóz podróżny typu carruca jako symbol związków miasta ze światem antycznym.

Takim pojazdem poruszali się rzymscy kupcy na traktach handlowych ówczesnej cywilizowanej Europy, w tym na najdłuższym – Szlaku Bursztynowym, łączącym Północ z Południem. Ponieważ na terenach dzisiejszej Polski nie odkryto pozostałości starożytnych pojazdów, a jedynie ślady ich kół, dlatego podejmując się odtworzenia wozu skorzystano z wzorów oryginalnych znajdujących się w muzeach niemieckich. Najbardziej udanymi modelami dysponują obecnie muzea w Monachium, Kolonii i Xanten.

Wóz rzymski stanowił symbol i jeden z elementów inscenizacji w imprezach plenerowych projektu „Wyprawa po bursztyn. Europejski trakt kulturowy”, współfinansowanego przez Komisję Europejską w ramach programu „Europa 2007-2013”. Realizowało go Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, przy udziale władz i samorządów miast: Kalisza, Adrii we Włoszech, Martina na Słowacji, Sopronu (starożytna Scarbantia) na Węgrzech i Ptuj (Poetovio) w Słowenii. Instytut Archeologii i Etnologii PAN oraz Muzeum Ziemi PAN jako partnerzy w projekcie sprawowały opiekę naukową nad całością.

Replika wozu rzymskiego opierała się na rekonstrukcji, która powstała w latach osiemdziesiątych XX w. pod kierunkiem wybitnego archeologa niemieckiego Jochena Garbscha dla Archäologischen Staatssammlung München. Carrucę kaliską wykonano z sezonowanego i wysuszonego drewna dębowego; ozdobne okucia i niektóre z widocznych elementów odlano z brązu, inne części wykuto z żelaza. Do przykrycia kabiny użyto skóry wołu. Podczas budowy wiernie przestrzegano starożytnych technologii.

Trwałym ukoronowaniem obchodów jubileuszowych stało się wystawienie rekonstrukcji wozu na Rynku Głównym w Kaliszu, na specjalnym podium oraz nazwanie ważnego dla struktury miasta traktu komunikacyjnego – Trasą Bursztynową, wraz ze skrzyżowaniami – rondami: Ptolemeusza, Celtyckim i Rzymskim.

poprzednia strona / previous page:

Przedstawienie wozu rzymskiego z Maria Saal (Austria)

Roman carriage from Maria Saal (Austria)

(Fot./Photo M. Dulicz)

po prawej / right:

Replika rzymskiego wozu wystawiona na Rynku w Kaliszu

Roman carriage reconstruction presented in the Market Square in Kalisz.

Jedna z wersji Mapy Europy Klaudiusza Ptolemeusza

A version of the Map of Europe by Claudius Ptolemy

(Biblioteca Nazionale, Napoli)

In 2010 Kalisz celebrated a symbolic jubilee of 1850 years of existence. The Kalisia 18.5 festivities were organized in cooperation between the Town authorities and archaeologists, who have already been contributing for many years to a stronger historical consciousness among Kalisz citizens. From the beginning of the Institute of Archaeology and Ethnology this has been the assignment of Krzysztof Dąbrowski, founder of the Archaeological Site in Kalisz.

To celebrate the antiquity of the town (it was mentioned already by the Roman geographer Claudius Ptolemy in the 2nd century AD and was considered the "oldest town in Poland" by the 15th century chronicler Jan Długosz) the citizens of Kalisz decided to reconstruct a Roman carruca (light traveling carriage) as a symbol of the town's links with the ancient world.

The carruca was used by ancient Roman merchants while travelling along the trade routes of civilized Europe. The longest of these routes, the Amber Route, connected the North with the South. No remains of vehicles of this kind were ever found in Poland (only the traces of their wheels). It was decided therefore to base the reconstruction on surviving examples on display in German museums, in Munich, Cologne and Xanten.

The Roman carriage was used as a symbol of the festivities and it played an important part in the scenario of the open-air theatre project "Amber Expedition. European culture track", co-financed by the European Commission within the frame of the "Europe 2007-2013" program. It was made by the Regional Museum of Kalisz with the participation of local authorities and town councils in Kalisz in Poland, Adria in Italy, Martin in Slovakia, Sopron (ancient Scarbantia) in Hungary and Ptuj (Poetovio) in Slovenia. The Institute of Archaeology and Ethnology PAN and the Museum of Earth PAN supervised the project.

The replica of the Roman carriage was built using a model reconstructed in the 1980s by a team led by outstanding German archaeologist Jochen Garbsch for the State Museum in Munich. The carruca from Kalisz was made of dried, seasoned oak wood, the ornamental fixtures and some other elements were cast in bronze, while other parts were forged in iron. Cowhide was used for the cabin roof. Ancient technologies were strictly observed throughout the project.

The reconstruction was put on display in the main square of Kalisz and became a lasting highlight of the jubilee celebrations. An important route crossing the modern town was given the name of "Amber Route", while the roundabouts along it were named appropriately: Ptolemy, Celtic and Roman.

KALISIA 18.5
PROJEKTAM HISTORICZNYM OBCHODZĄC

Ratusz na Rynku w Kaliszu z logo projektu Town-hall In Kalisz with the Project's logo

